

Om och kring Napoleonsällskapets besök i Danmark 200 år efter bombningarna av Köpenhamn 1807

av

Ulf Ekblad

Denna resumé över Napoleonsällskapets besök i Köpenhamn, som nio medlemmar från Napoleonsällskapet deltog i, syftar varken till att behandla orsakarna till eller konsekvenserna av bombningarna eller göra någon komplett redogörelse för händelseförloppet 1807 på Själland. Orsakarna till och konsekvenserna av bombardemanget har behandlats på ett föredrag av undertecknad våren 2007 i Linköping och kommer också att hållas under våren 2008 i Stockholm. En del bakgrundsinformation bedöms dock som nödvändig för denna exposé.

Danmark 1807

Brittisk trupp invaderade Danmark

Före bombningarna av Köpenhamn hade brittisk trupp landstigit på Själland. Majoren greve von¹ Moltke observerade den 29 augusti 1807 en del av dessa trupper från herrgården Gammel Køgegård (Fig. 1). Gammel Køgegård ligger 1 km utanför Køge centrum. Køge i sin tur ligger på Själlands ostkust ca 30 km SV om Köpenhamn. Major Moltke var chef för 2. landvärnsbataljonen och major Johan Andreas Bruun de Neergaard (en släkting till undertecknad) var chef för 4. landvärnsbataljonen.²

Major Johan Andreas Bruun de Neergaard bodde på Svenstrup 15 km från Køge. Gammel Køgegård ligger på linjen mellan Svenstrup och Køge kyrka. Den brittiske generalmajoren Arthur Wellesley³ ledde de brittiska styrkorna. Hans högkvarter den 27-29 augusti 1807 var beläget i Roskilde kro (vårdshus) låg 24 km NNO om Køge.⁴

Samma dag som major Moltke upptäckte de brittiska trupperna utbröt det strid mellan danskarna och briterna utanför och i Køge. "Slaget ved Køge Landevej 1807" ("Slaget vid Køges landsväg 1807")⁵ har kommit att kallas för Træskoslaget (Träskoslaget). När de danska inkallade soldaterna (som bestod av bönder) insåg att slaget var förlorat flydde de från slagfältet och för att kunna springa fortare hoppade de ur sina träskor som därmed blev kvar på slagfältet. Benämningen Træskoslaget var från början en nedsättande term.⁶

Förlusterna var inte särskilt stora på någon sida: på den brittiska sidan 29 döda och 122 sårade; på den danska sidan ca 150 döda (varav 2 officerare) och ca 200 sårade (varav 4 officerare).⁷ Kapten Peter Christoffer Qvistgaard (en släkting till

Fig. 1: Herrgården Gammel Køgegård från vilken major greve Moltke upptäckte den brittiska trupperna på väg mot Køge. (Foto: Ulf Ekblad)

undertecknad), chef för ett kompani i 5. bataljonen, träffades av en kanonkula och dog.⁸ Många av danskarna blev däremot tillfångatagna och bland dessa var major Neergaard.

När britterna följde efter de flyende danskarna kom striderna att fortsätta inne i staden Køge. År 1801 hade Køge 1527 innevånare⁹. De brittiska trupperna däremot bestod av ca 6700 man. Soldaternas minsta förseelse bestraffades och detta medförde att klagomålen från Køges befolkning inte var så stora på soldaternas uppförande under ockupationen. De brittiska kvinnor som medföljde trupperna kunde däremot obestraftat plundra och stjäla så mycket de ville eftersom de inte lydde under militären.¹⁰

Britterna bombar Köpenhamn

1807 bombarderade brittiska styrkor urskillningslöst Köpenhamn. Bombningarna pågick under tre nätter, från kvällen den 2 september till morgonen den 5 september 1807. Bombningarna och det efterföljande nederlaget ledde till att Danmark förvandlades "från en medelstor europeisk stat med visst storpolitiskt inflytande till en absolut småstat"¹¹.

Bombningarna orsakade att en stor del av Köpenhamn förstördes av bränder och att ca 3000 personer dödades¹². Efter kapitulationen beslagtogs britterna nästan hela den danska örlogsflottan. Detta skall ha varit en bidragande orsak till att Danmark 1813 blev bankrutt.¹³

Fransk reaktion efter bombningarna

Två månader efter bombningarna kunde man i den franska tidningen *Bulletin* läsa: "Händelserna som nyligen utspelade sig i Köpenhamn har djupt uppretat ryssarna. Ryssland har sedan länge haft för vana att behandla Danmark med en stor godhet; denna stat befann sig under dess omedelbara skydd; vi kunde inte föreställa oss att engelsmännen någonsin med sådant uppseende skulle kunna bryta neutraliteten hos ett land vars förhållanden med Ryssland var så nära."¹⁴

Danmark 2007

Med anledning av denna traumatiska händelse för den danska befolkningen, och speciellt för Köpenhamnsborna, anordnades ett stort antal aktiviteter (mer än 100 stycken) på sommaren och början av september 2007 i Danmark.

Onsdag 29 augusti 2007: Träskoslaget

Napoleonsällskapet bevistade högtidligheterna i Køge den 29 augusti 2007. En av talarna vid minnesceremonin i Køge var den engelske ambassadören David Frost som höll sitt tal på nästan perfekt danska. Han beklagade vad briterarna hade utsatt danskarna för, vilket lär väl bli det närmaste en officiell ursäkt danskarna kan få. David Frost menar att Storbritannien inte skall ge Danmark en ursäkt, vilket hade varit naturligt om bombningarna hade skett i dag, men för 200 år sedan var krigets lagar andra.¹⁵ Bland talarna var också Køges borgmästare Marie Stærke. Kransar las ner vid den för 100 år sedan upprättade minnesstenen (Fig. 2).

Fig. 2: Den gamla minnesstenen i Køge, upprättad 1907, efter det att kransar hade lagts ner vid ceremonin 2007. (Foto: Ulf Ekblad)

En av kransarna nedlades av en ättling till kapten Qvistgaard och i talen hyllades han som en hjälte (alla historiker under de 200 åren efter slaget har inte gjort samma bedömning). Den kände danske författaren Steen Steensen Blicher¹⁶ skrev en hyllningsdikt om kapten Qvistgaard.¹⁷ Bland deltagarna märktes också komtesse Josephine af Rosenborg.

I Køge besökte vi stadens museum och beskådade en stor utställning om händelserna för 200 år sedan. På ett par ställen omtalades den omkomne kapten Qvistgaard. Han hade redan i samband med ihågkommandet 1907 fått en gata uppkallad efter sig.

Det gavs uppvisning av det danska Gardehusarregimentets Hesteskvadron (Gardisthusarregimentets Hästskvadron), som red från Gammel Køgegård in till Køge centrum och runt i staden. Den skotska musikkåren *The Gordon Pipes and Drums* säckpipor hördes också i Køge.

En minnesceremoni hölls också vid Herfølge kyrka, 5 km SV om Køge, och en ny minnessten (Fig. 3) avtäcktes. Anledningen till att en ceremoni hölls vid Herfølge kyrka är att Træskoslaget slutade där med dansk kapitulation. Vid ceremonin stötte vi på Eric Lerdrup Bourgois, ordföranden för den danska Napoleonföreningen *Association Napoléonienne Danoise* (på danska: *Den danske Napoleonsforening*).

Fig. 3: Den nya minnesstenen vid Herfølge kyrka efter det att kransar hade lagts ner vid ceremonin 2007. (Foto: Ulf Ekblad)

Torsdag 30 augusti 2007: Melodram och föredrag

Den 30 september var vi i *Kulturcenteret Assistens*, som ligger på Assistenskyrkogården. En musikpoetisk melodram framfördes. En melodram är enligt Nationalencyklopedin en musikteatergenre från 1770-talet, där ökad dramatisk stegring uppnås genom att det talade ordet ackompanjeras av eller alternerar med korta musikstycken. Titeln var *Udfaldet i Classens Have – et melodrama* (Utfallet i Classens trädgård – ett melodram). Utfall är en militär term som benämner när militär personal, som befinner sig inne i en befästning, lämnar denna för att möta fienden utanför¹⁸ (eng.: sortie; fr.: sortie; ty.: Ausfall; sp.: salida; it.: sortita). I pausen fick vi ett glas "guldålderspunsch" och beskåda utställningen *Extreme makeover 1807 – en ny begyndelse* (Extreme makeover 1807 – en ny början).

1757 enades församlingarna i Köpenhamn om att inrätta en "assisterande" kyrkogård (därav namnet "Assistens Kirkegård") utanför murarna NV om Köpenhamns centrum, i dagens Nørrebro, eftersom Köpenhamns begravningsplatser, innanför Köpenhamns murar, började bli fulla.¹⁹ En del gravar på kyrkogården har också flyttats hit som en konsekvens av att kyrkorna i Köpenhamn bombades 1807 och mer eller mindre förstördes. Vor Frue Kirke (Vår Frus Kyrka), som är Köpenhamns domkyrka, blev t.ex. helt nerbränd.²⁰

Undertecknad hann göra en rundvandring på kyrkogården och fann av en slump gravstenen över den kände veterinären Jens Veibel Neergaard, en släkting (4-männing) till den ovan omtalade major Neergaard (Fig. 4). Han utgav 1848 en biografi över Napoleon: *Napoleon Bonaparte : hvad var han som Feltherre, Statsmand, Regent og Menneske?* (Napoléon Bonaparte : hur var han som fältherre, statsman, regent och människa?).

Bland de många kända personerna som ligger begravda på kyrkogården kan nämnas den svenske greven Claes Fredrik Horn (1763-1823)²¹. Han var inblandad i Gustav III:s mordkomplott 1792. Han blev landsförvisad på livstid och förlorade adelskap och alla sina medborgerliga rättigheter.²² Han fick emellertid tillåtelse att bosätta sig i Danmark och han deltog 1807 i organiserandet av det danska försvaret.²³

Efter melodramat gick vi till Davidskyrkan för att lyssna till ett föredrag av Karsten Fledelius, lektor på Københavns Universitet och kyrkorådsordförande vid Köpenhamns domkyrka Vor Frue Kirke (Vår Frus kyrka) (Fig. 5). Föredraget *Fra advarsel til katastrofe* (Från varning till katastrof) var mycket intressant och hölls av en kunnig och stimulerande föredragshållare. Under två timmar utan manuskript trollband han åhörarna. Åhörarna var så talrika att de inte rymdes i salen utan en del fick sitta och lyssna utanför föredragsrummet inne i själva kyrkan.

Karsten Fledelius berättade bl.a. att en del människor under bombningarna av Köpenhamn tog sin tillflykt till Vor Frelsers Kirke (Vår Frälsares kyrka) på Christiania,

Fig. 4: Veterinär Jens Veibel Neergaards grav på Assistenskyrkogården. (Foto: Ulf Ekblad)

Fig. 5: Karsten Fledelius och Ulf Ekblad vid det officiella öppnandet av markeringen av Köpenhamns bombardemang på Orlogsmuseet (Örlogsmuseet). (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Fig. 6: Vor Frelsers Kirke (Vår Frälsares kyrka). (Foto: Ulf Ekblad)

som inte träffades av bomberna (Fig. 6). Otto Fabricius (en ana till undertecknad) var kyrkoherde där under perioden från 1789 fram till sin död 1822.²⁴ Tyvärr var kyrkan stängd p.g.a. renovering och skall så förbli fram till hösten 2008.

Fredag 31 augusti 2007: Utfallet i Classens trädgård

Den 31 augusti var det dags för en ceremoni till minne av det utfall som Det Kongelige Livjægerkorps (kungliga livjägarkåren) gjorde den 31 augusti 1807²⁵ från Kastellet til Classens Have (Classens trädgård). Efter en hård kamp fick danskarna dra sig tillbaka.²⁶

Nu 200 år senare marscherade en musikkår ut från Kastellet till Classens Have. I trädgården hölls tal och kransar las ner vid livjägarkårens minnesmärket. Bland talarna och kransnedläggarna var den danske försvarsministern Gade och den brittiske försvarsattachén, wing commander Dick McCormac. Han har en dansk mor och talade helt perfekt danska. Tyvärr regnade det under hela ceremonin.

Namnet Classens Have är döpt till minne av generalmajor²⁷ Johan Frederik Classen (1725-1792). Han köpte 1755 ett område utanför kastellet där hans bror Peter Hersleb Classen anlade efter Johan Frederik Classens död en romantisk trädgård.²⁸ Johan Frederik Classen, som föddes i Oslo (modern var norska medan fadern var dansk), blev teol. kand. vid Köpenhamns universitet.²⁹ Han var industriman och innehade flera höga poster bl.a. som leverantör till armén och flottan. Johan Frederik Classen fick 1942 i trädgården en obelisk rest till sitt minne.³⁰ Han var också boksamlare och testamenterade sin stora samling till Köpenhamns universitets bibliotek. Universitetsbibliotekets vapensköld innehåller sedan 1867 tre vapensköldar varav en är Johan Frederik Classens vapensköld.³¹

Lördag 1 september 2007: Invigningar och historisk marknad

Den officiella invigningen av markeringen hölls inför en liten inbjuden skara åhörare på gården framför Orlogsmuseet (Örlogsmuseet) på förmiddagen den 1 september. Högheter som Prins Joachim av Danmark, Storbritanniens ambassadör David Frost och kulturminister Brian Mikkelsen deltog. Krigsbyten lämnades tillbaka av Vice-Admiral of the Fleet Paul Boissier till chefen för sjövärnets operativa kommando Nils Wang. Som krigsbyte tog engelsmännen 1807 så gott som alla större danska skepp. Det var bara ett par krigsbyten (bl.a. en metallklocka) som symboliskt gick att återlämna. Örlogsmuseets direktör Ole Frantzen presenterade den nya utställningen *København bombardement og flådens ran* (Köpenhamns bombardemang och flottans plundring). Musik spelades av Royal Marine Band och soldater i flera olika typer av uniformer fanns på gården (Fig. 7 och 8).

Fig. 7: Soldater med Kerstin Bind, Anne-Françoise Silfverskiöld och Lotta Kull vid det officiella öppnandet av markeringen av Köpenhamns bombardemang på Orlogsmuseet (Örlogsmuseet).
(Foto: Okänd)

Fig. 8: Soldater vid det officiella öppnandet av markeringen av Köpenhamns bombardemang på Orlogsmuseet (Örlogsmuseet).
(Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

På eftermiddagen slank vi in på Paludans bokkafé vid universitetet där fyra författare presenterade sina för dagen nyutkomna böcker om händelserna för 200 år sedan. Ett antal föreläsningar i Köpenhamns gamla universitetsbyggnad vid Vor Frue Plads (Vår Frus Plats) startade på eftermiddagen och höll på hela kvällen. Det var så många förväntansfulla åhörare att de hade svårt att komma in i byggnaden.

På Vor Frue Plads (Vår Frus Plats), utanför Köpenhamns domkyrka Vor Frue Kirke (Vår Frus Kyrka), började senare en historisk marknad. Runt stånden fanns soldater och andra personer i tidstypiska kläder, som spelade och åt av maten som serverades (Fig. 9).

Fig. 9: Den historiska marknaden vid Vor Frue Plads (Vår Frus Plats). (Foto: Ulf Ekblad)

I Vor Frue Kirke (Vår Frus Kyrka) lyssnade vi till en stämningsfull "Bombardements-koncert", med vacker och fint sammansatt tidstypisk musik med anknytning till bombningen. Musik av Bach, Guilmant, da Conceicao, Debussy, Langlais, Guillou och Frank skildrade händelserna år 1807.

Samtidigt i Vor Frue Kirke var det dags för invigningen av konstverket *Vor Frue Kirke i Flammer – Et symbolsk monument over fortidens terror* (Vår Frus Kyrka i flammor – Ett symboliskt monument över terrorn i det förflutna), ett ljusspel föreställande den häftiga branden (Fig. 10). Skaparna av konstverket är den dansk-argentina duon Thyra Hilden och Pio Diaz. Ljusspelet illustrerar hur branden, som totalförstörde kyrkan för 200 år sedan, kunde ha sett ut. Invigningen lockade fler åskådare än vad kyrkan, av säkerhetsskäl, rymde; det var långa köer utanför kyrkan med folk. Invigningstalare var Karsten Fledelius och bland de inbjudna gästerna var ambassadörerna från Storbritannien och Argentina. När invigningen var slut släpptes de utanför köande åskådarna in. Det mycket vackra ljusspelet skulle sedan visas under 11 kvällar.

När detta var slut hade mörkret infunnit sig i Köpenhamn. Vi gick då till biskopsgården och lyssnade till manskvartetten Prins Gustav Ensemblet som i skenet av ficklampor och under fikonsträd sjöng skillingvisor, marscher och psalmer (Fig. 11).

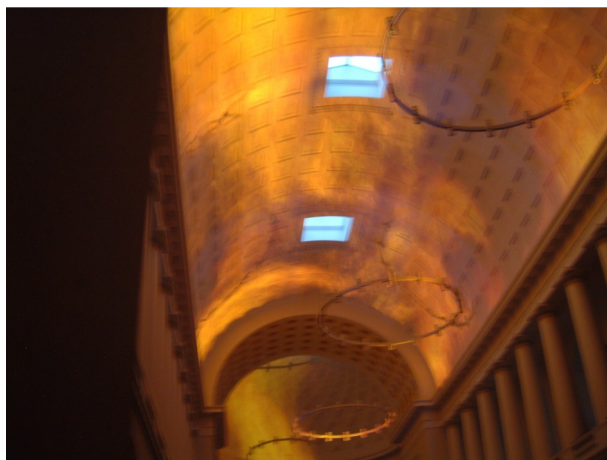

Fig. 10: Videoljusspelet *Vor Frue Kirke i Flammer* som simulerade branden i Vor Frue Kirke (Vår Frus Kyrka). (Foto: Ulf Ekblad)

Fig. 11: Prins Gustav Ensemblet på biskopsgården. (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Söndag 2 september 2007: Det stora slaget

I Kongens Have (Kungens trädgård) vid Rosenborgs slott hade danska soldater slagit läger och dit kom så på söndagen de brittiska trupperna (Fig. 12 och Fig. 13). Framför Rosenborgs slott uppspelades under en timme ett stort, verklighetstroget slag med gevärs- och kanonskott (Fig. 14). Många åskådare fick hålla för öronen

(Fig. 15). Det brittiska kavalleriet var dock inte så verklighetstroget, då det endast bestod av en enda man och tillika utan häst.³² Efter bataljen med all rök och kanon-skott var det dags för lunch (Fig. 16).

Fig. 12: Soldater i Kongens Have (Kungens trädgård). (Foto: Ulf Ekblad)

Fig. 13: Soldat som illustrerar trötthet eller trött soldat efter nattens festande. (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Fig. 14: Uppförandet av ett slag utkämpat av danska och engelska historiska soldater på Rosenberg Eksercerplats (Rosenborgs exercisplats). (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Fig. 15: Åskådare under det stora slaget.
(Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Efter markeringen

Omfattande och välbesökta arrangemang

Sammanfattningsvis kan man säga att markeringen av 200-årsminnet av bombningarna var omfattande och välbesökta. Vi hann tyvärr endast med en bråkdel. Markeringen av bombardemanget uppmärksammades i tidningar och har, i Danmark, troligen väckt ett ökat intresse för historia och då speciellt för den ganska okända

Fig. 16: Ted Bind, Kerstin Bind, Ulf Ekblad och Margareta Beckman äter lunch efter alla aktiviteterna. (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

historien kring Danmark under Napoleonkrigen. Ett halvt dussin nya böcker kom ut i handeln just kring månadsskiftet augusti-september. Dessa belyser ur olika aspekter händelserna för 200 år sedan. Bombardemanget finns med på den nationella "kanon-listan"³³ över ett antal historiska händelser som föreslås ingå i historieundervisningen i den danska skolan.³⁴

Dansk Napoleonhatt

Av en ren slump upptäckte undertecknad att det finns en bakelse som kallas för Napoleonshat (Napoleonhatt) (Fig. 17). Den inmundigades i solskenet på hotellrummets balkong (Fig. 18).

Fig. 17: Dansk bakelse kallad Napoleonshat (Napoleonhatt). (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

Fig. 18: Ulf Ekblad med Napoleonshatt på hotellrummets balkong. (Foto: Anne-Françoise Silfverskiöld)

© Ulf Ekblad, 2007

¹ Ordet "von" är här inget adelsprefix utan ett officersprefix. Von har aldrig använts i Danmark som adelsprefix. Officersprefixet von kom i bruk i Danmark ca 1770 [Sune Christian Pedersen, *På liv og død – Duellens historie i Danmark*, Gyldendal, 2003, p. 209]. Framgent används i denna skrift inte detta ord.

² E.O.A. Hedegaard, *Krigen på Sjælland 1807*, Helsingør, 1970, nyupplaga 2007, p. 57.

³ Arthur Wellesley, den blivande hertigen av Wellington, stod 1815 i spetsen för de trupper som besegrade Napoleon i Waterloo. [Lars Kjær, "Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien", i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 24.]

⁴ Lars Kjær, "Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien", i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 24.

⁵ Alla översättningarna till svenska är gjorda av rapportören.

⁶ Lars Kjær, "Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien", i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 25.

⁷ E.O.A. Hedegaard, *Krigen på Sjælland 1807*, Helsingør, 1970, nyupplaga 2007, p. 114.

⁸ E.O.A. Hedegaard, *Krigen på Sjælland 1807*, Helsingør, 1970, nyupplaga 2007, p. 94.

⁹ Lars Kjær, "Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien", i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 25.

¹⁰ Lars Kjær, ”Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 26.

¹¹ *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 4.

¹² ”Fjender for 200 år siden er nu venner”, *Dagbladet*, Frederiksborgs Amts Avis, 2007-08-30.

¹³ *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 3.

¹⁴ « Les événements qui viennent de se passer à Copenhague ont vivement irrité les Russes. La Russie était depuis longtemps accoutumée à traiter le Danemark avec une grande bonté ; cet Etat était sous sa protection immédiate ; on ne pouvait s'imaginer que les Anglais pussent jamais se résoudre à violer avec autant d'éclat la neutralité d'un pays dont les rapports avec la Russie étaient aussi intimes. » Ministère de la police générale, *Bulletin* du 3 novembre 1807, citerat i Lettre d'Information du site www.napoleon.org No 431 du 26 octobre au 1er novembre 2007.

¹⁵ ”Fjender for 200 år siden er nu venner”, *Dagbladet*, Frederiksborgs Amts Avis, 2007-08-30.

¹⁶ Steen Steensen Blicher, 1782–1848, översatte till danska James Macphersons *The Poems of Ossian* [Nationalencyklopedin], som tillhörde Napoleons favoritlektyr.

¹⁷ Lars Kjær, ”Slaget ved Køge Landevej 1807 – et overset kapitel i historien”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 25.

¹⁸ <http://susning.nu>.

¹⁹ Caspar Andreas Jørgensen, ”Assitens Kirkegård i brændpunktet”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 6.

²⁰ Caspar Andreas Jørgensen, ”Assitens Kirkegård i brændpunktet”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 5.

²¹ Nationalencyklopedin.

²² Nationalencyklopedin.

²³ Caspar Andreas Jørgensen, ”Assitens Kirkegård i brændpunktet”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 11.

²⁴ Undertecknad har ett svagt minne av hur dennes mormor på 1960-talet berättade ett släktminne om en släkting som hjälpte Köpenhamnsborna under ett krig. Då ingen oss i släkten vid tiden kunde finna en händelse (på 1960-talet var troligen 1807 år händelser i Köpenhamn mycket mer okända än i dag) som tidsmässigt passade in blev hennes släkthistoria ej trodd. Undertecknads minne kan dock vara en efterkonstruktion. I vilket fall kan det vara ett uppslag för forskning.

²⁵ Mikkel Kristian Hansen, ”H.C. Knudsen og Englandskrigene”, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 41.

²⁶ Wikipedia.

²⁷ Wikipedia.

²⁸ Den Store Danske Encyklopædi.

²⁹ Wikipedia.

³⁰ Wikipedia.

³¹ Erling Svane, *I Skjoldet springer Løver – Afledninger af Kongevapnet*, Odense, 2002, pp. 140-141.

³² Henrik Palle, ”Historiske hobbykrigere i røg og damp”, *Politiken*, 3 sept. 2007, del 2, p. 1.

³³ I analogi med: ”Under senantiken upprättades listor över mönstergilla författare eller verk, som borde studeras som rättesnöre eller kanon för litterärt skapande. Ur detta bruk har en andra modern litteraturvetenskaplig betydelse av ordet uppkommit, nämligen det urval av litterära verk som vid en viss tid läses i skolor, är föremål för forskning, hålls aktuella genom nyutgåvor osv. Detta urval beror av tidens värderingar och antas präglade av nya generationers normer och litterära uppfattning. [Nationalencyklopedin]

³⁴ Gitte Lunding, i *Danmarksbilleder 1807 – før, under og efter*, Kulturcentret Assitens, 2007, p. 3.